

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród

Author: Agnieszka Madeja

Citation style: Madeja Agnieszka. (2018). Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 233-237). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród

O cytacie

To słowa rozpoczynające wiersz Marii Konopnickiej pt. *Rota*. Słowo „rota” oznacza tutaj ‘treść przysięgi, przyrzeczenia’.

Utwór powstał podczas pobytu poetki w Cieszynie i był odpowiedzią na politykę germanizacyjną oraz pruskie represje wobec dzieci we Wrześni. W zaborze pruskim, we Wrześni na terenie Wielkopolski, kolebki państwowości polskiej, w 1901 roku młodzież odmówiła modlenia się w szkole po niemiecku. Dzieci zostały pobite przez pruskich nauczycieli, a ich rodzice ukarani więzieniem. Za przykładem dzieci wrześnińskich poszli uczniowie w innych szkołach zaboru pruskiego. W 1906 roku opór dzieci, popierany przez rodziców, przybrał postać powszechnego strajku. Wydarzenia opisano w prasie całej Europy, dzięki czemu zostały ujawnione działania stosowane w zaborze pruskim, mające doprowadzić do zniemczenia, wynarodowienia ludności polskiej.

Wiersz z dopiskiem autorki: „Ludowi śląskiemu”, został opublikowany w 1908 roku w Krakowie w czasopiśmie „Przodownica” – miesięczniku społeczno-oświatowym dla kobiet. Pierwodruk zawierał także adnotację od redakcji: „Wiersz ten napisała i przeznaczyła znana poetka umyślnie dla »Gwiazdki Cieszyńskiej«, chcąc podnieść ducha narodowego w Polakach śląskich, przechodzących obecnie ciężkie chwile”. Utwór ukazał się w „Gwiazdce Cieszyńskiej” dopiero w 1910 roku.

Rota składa się z czterech zwrotek, z czego trzy wchodzi w skład jednej z najpopularniejszych polskich pieśni patriotycznych:

Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród,
Nie damy pogrześć mowy!
Polski my naród, polski lud,
Królewski szczep Piastowy.
Nie damy, by nas zniemczył wróg,
– Tak nam dopomóż Bóg!

Do krwi ostatniej kropli z żył,
Bronić będziemy Ducha,
Aż się rozpadnie w proch i pył
Krzyżacka zawierucha.
Twierdzą nam będzie każdy próg,
– Tak nam dopomóż Bóg!

Nie będzie Niemiec pluł nam w twarz,
I dzieci nam germanił,

Orężny sercem hufiec nasz,
 Duch będzie nam hetmanił.
 Pójdziem, gdy zagrzmi złoty róg,
 - Tak nam dopomóż Bóg!

Trzecia w kolejności w rękopisie zwrotka wiersza jest najmniej znana, nie pojawiła się w pierwodruku i nie weszła w skład pieśni:

Nie damy miana Polski zgnieść,
 Nie pójdziem żywo w trumnę,
 W Ojczyzny imię i w jej cześć
 Podnosim czoła dumne:
 Odzyska ziemię dziadów wnuk,
 - Tak nam dopomóż Bóg!

Do utworu Konopnickiej muzykę napisał sześciu kompozytorów, ale ogromną popularność zyskała pieśń z muzyką Feliksa Nowowiejskiego. Po raz pierwszy wykonano ją podczas uroczystego odsłonięcia pomnika w Krakowie, 15 lipca 1910 roku, w pięćsetną rocznicę zwycięskiej BITWY POD GRUNWALDEM. Odśpiewało ją kilkuset chórzystów, reprezentantów wszystkich ziem dawnej Rzeczypospolitej, wszystkich dzielnic rozbiorowych. Chórem dyrygował sam kompozytor. W 1927 roku pieśń pretendowała do roli HYMNU NARODOWEGO. Należy do kanonu polskiej pieśni HYMNICZNEJ. Rota ze względu na swą antyniemiecką wymowę była śpiewana podczas powstania wielkopolskiego i powstań śląskich, a także podczas II wojny światowej. Śpiewano ją także w czasie stanu wojennego w latach 80. XX wieku - wtedy m.in. fragment „krzyżacka zawierucha” zastępowano słowami „sowiecka zawierucha”.

O autorze i jego twórczości

Maria Konopnicka (1842–1910) – poetka, nowelistka, publicystka, krytyk literacki, autorka wierszy i baśni literackiej dla dzieci pt. *O krasnoludkach i sierotce Marysi*. W wieku 7 lat przeniosła się z rodzicami z Suwałk do Kalisza, gdzie 5 lat później zmarła jej matka. Ojciec, prawnik i miłośnik literatury, wpajał córkom patriotyzm i surowe nauki moralne. Na pensji w Warszawie Maria zaprzyjaźniła się z inną wybitną pisarką epoki POZYTYWIZMU – ELIZĄ ORZESKOWĄ (wtedy jeszcze Pawłowską). We wrześniu 1862 roku Maria poślubiła starszego od niej o 12 lat Jarosława Konopnickiego. Małżeństwo Konopnickiej trwało niecałe 15 lat. Po rozstaniu z mężem mieszkała w Warszawie,

a potem w różnych miejscach w całej Europie. W 1903 roku osiadła w dworku w Żarnowcu koło Krakowa – był to dar od narodu z okazji 25-lecia pracy pisarskiej. Popularność i autorytet społeczny przyniosła Konopnickiej liryka patriotyczna i społeczna, w której kontynuując tradycje poezji romantycznej, opisywała nędzę i krzywdę ludzką (*Wolny najmity, W piwnicznej izbie*). Wiele utworów przywołuje tematykę wiejską, wykorzystując elementy folkloru, gwary, ich bohater jest rozgoryczony, ale przede wszystkim opowiada o swojej krzywdzie i bezsilności. Konopnicką zalicza się też do czołowych twórców polskiej nowelistyki. Są to głównie utwory o tematyce społecznej i psychologicznej (np. *Mendel Gdański, Miłosierdzie gminy*), w których autorka buduje portrety ludzi „nizin”.

Konopnicka zmarła we Lwowie. Jej pogrzeb na cmentarzu Łyczakowskim stał się wielką patriotyczną manifestacją.

Feliks Nowowiejski (1877–1946) – polski kompozytor, organista, dyrygent i pedagog. Urodził się na Warmii. Dzięki wygraniu jednego z muzycznych konkursów został przyjęty do sławnej Meisterschule w Berlinie. Pobierał nauki również w Ratyzbonie i Pradze. Wiele zwiedzał, podróżował i koncertował. Był wielokrotnie nagradzany i miał okazję poznać wielu znanych kompozytorów, m.in. Antonína Dvořáka czy Gustava Mahlera. Od 1909 roku mieszkał w Krakowie, gdzie był dyrektorem artystycznym Towarzystwa Muzycznego i dyrygentem orkiestry symfonicznej. Tu w 1910 roku skomponował melodię do *Roty* Marii Konopnickiej. Podobno ułożył ją podczas spaceru przez krakowskie Błonia na kopiec Kościuszki, a nuty zapisał na znalezionej w kieszeni starej kopercie. Od 1919 roku uczył w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Poznaniu, a od 1927 roku poświęcał się głównie twórczości kompozytorskiej. Pisał opery, balety, oratoria, utwory symfoniczne, pieśni. W 1931 roku został członkiem honorowym The Organ Music Society w Londynie. Za kompozycje kościelne otrzymał tytuł szambelana papieskiego.

Spoczywa obok twórcy *Mazurka Dąbrowskiego*, Józefa Wybickiego, w podziemiach kościoła św. Wojciecha w Poznaniu.

Nawiązania

Rota jest hymnem dwóch partii politycznych – Polskiego Stronnictwa Ludowego i Ligi Polskich Rodzin. Przez kilkadziesiąt lat melodia *Roty* była sygnałem wywoławczym regionalnych stacji telewizyjnych TVP – Telewizji Poznań i Telewizji Gdańsk. Od 2016 roku codziennie

o północy pieśń emituje regionalna rozgłośnia Polskiego Radia – Radio Poznań.

Do melodii *Roty* powstała pieśń kościelna. Jej autor jest nieznany, ale wyraźnie widać, że wzorował się na wierszu Konopnickiej.

Nie rzucim, Chryste, świątyń Twych,
Nie damy pogrześć wiary!
Próżne zakusy duchów złych
i próżne ich zamiary.
Bronić będziemy Twoich dróg.
Tak nam dopomóż Bóg!

Ze wszystkich świątyń, chat i pól
Popłynie hymn wspaniały;
Niech żyje Jezus Chrystus Król
w koronie wiecznej chwały!
Niech, żyje Maria! Zagrzmi róg.
Tak nam dopomóż Bóg!

I taki triumf, taki cud
Powieje z Jasnej Góry
I z taką wiarą ruszy lud
Synowie Polski, córy,
Że jak mgławica pierzchnie wróg.
Tak nam dopomóż Bóg!

Warto wiedzieć

- BITWA POD GRUNWALDEM – zob. **Bogurodzica, dziewica*
- HYMN – zob. **Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?*
- HYMN NARODOWY – zob. **Jeszcze Polska nie zginęła*
- ORZESZKOWA ELIZA (1841–1910) – wybitna polska pisarka epoki pozytywizmu. Autorka takich powieści, jak: *Meir Ezofowicz, Nad Niemnem* czy *Cham*. Dwukrotna kandydatka do Nagrody Nobla w dziedzinie literatury. Za pierwszym razem przegrała z Henrykiem Sienkiewiczem, za drugim – ze szwedzką pisarką Selmą Lagerlöf.
- POZYTYWIZM – zob. **Daremne żale, próżny trud*

Z opracowań

Z pieśniami tymi [pieśń V i VI z *Pana Balcera w Brazylii* – A.M.] współbrzmia wiersze programowe Konopnickiej z lat 1907–1910. Wyjątkowo tylko ujawniają się w nich rozterki ideowe i gorycz klęski. Przeważa wiara w dojrzałość społeczną ludu, apele o twórczą solidarność wszystkich sił narodu, przeświadczenie o jego niepodległej przyszłości. Patriotyczny optymizm Konopnickiej uzewnętrznił się najdobitniej w wierszu *Rota* z 1908 roku. Wezwanie do obrony przeciw pruskiemu ciemieżcom przekształca się tu w wizyjną zapowiedź zwycięskiej walki

o wolność. Utwór ten szybko się rozpowszechnił i śpiewany był jako hymn narodowy.

Markiewicz 2004, 428

Bibliografia

Brodzka A., 1975: *Maria Konopnicka*. Warszawa.

Markiewicz H., 2004: *Pozytywizm*. Warszawa.

Romanowski A., 1990: *Rozkwitały pąki białych róż... Wiersze i pieśni z lat 1908-1918 o Polsce, o wojnie i o żołnierzach*. T. 1-2. Warszawa.

Tomasik K., 2008: *Homobiografie. Pisarki i pisarze polscy XIX i XX wieku*. Warszawa.

[http://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Rota_\(Nie_rzucim_ziemi_skad_nasz_rod_\)](http://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Rota_(Nie_rzucim_ziemi_skad_nasz_rod_))
[dostęp: 24.08.2017].

<http://www.polskieradio.pl/f1dad9da-16b6-4310-881e-7cafe4fc8dd3.pdf> [dostęp: 24.08.2017].

Agnieszka Madeja